Ustoz ko'makchi
metodik markazi

2 sinf

☑ Mavzulashtirilgan
☑ Uzluksiz metodli

Matematika

yozuv kitobi

Maktab dasturini o'zlashtirishda ko'makchi qo'llanma

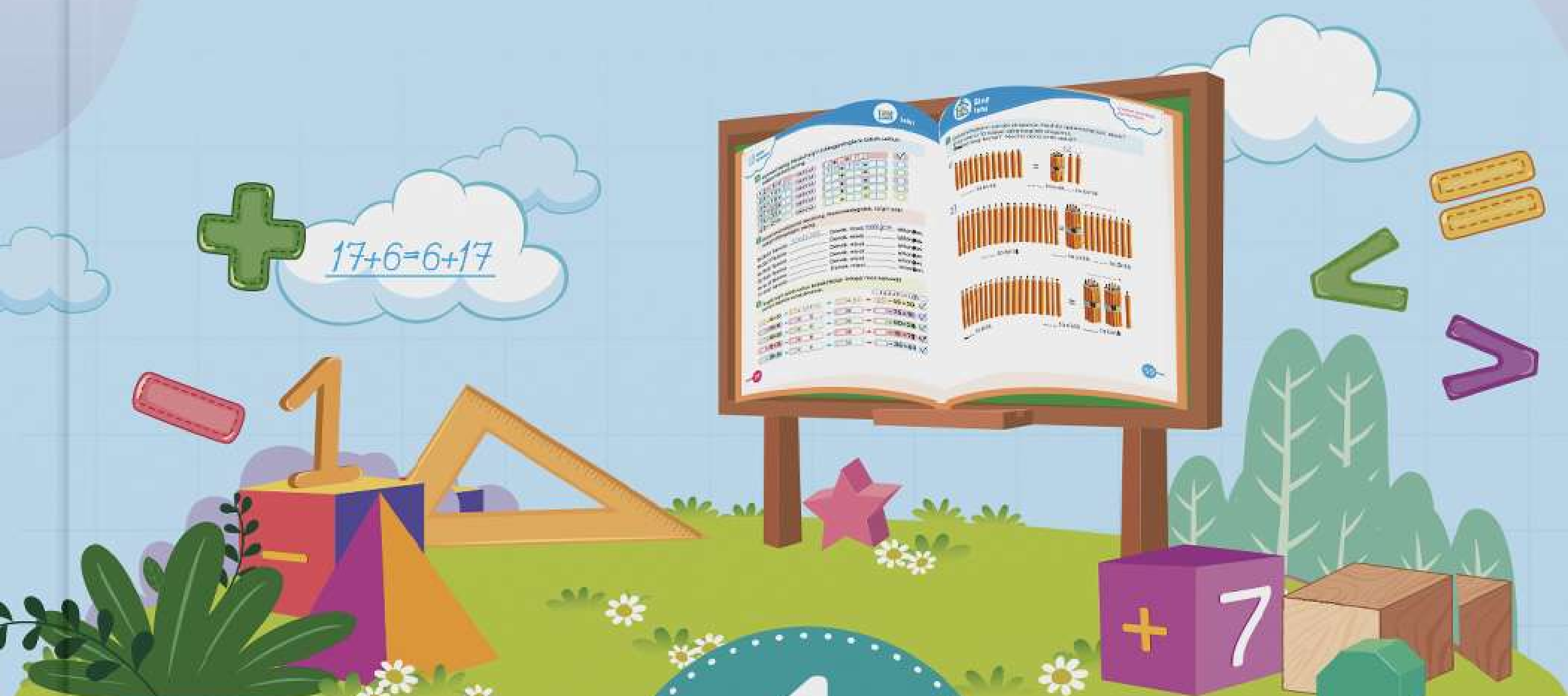

1 QISM

2 3 4

KBK 84 (5 O‘z)-48
M-50
UO‘K 821.136.176.231

2025 yil 29 may dagi № 2
– son yig'ilish bayonnomasi asosida
Respublika ta'lim markazi chop etishga tavsiya bergan

2-sinf

MATEMATIKA

Yozuv kitobi

Maktab dasturini o'zlashtirishda ko'makchi qo'llanma

1-Qism

"Ustoz ko'makchi metodik markazi" tomonidan tuzilgan.

Tuzuvchilar:
I. Narziyev, Sh. Toshqulov

Taqrizchilar:

Q. A. Abdiyeva – TAFU pedagogika fakulteti boshlang'ich ta'lim nazariyasi va metodikasi kafedrasi katta o'qituvchisi

Sh. T. Kurbanova – Toshkent shahar Sergeli tumani 6-ixtisoslashtirilgan davlat umumiy o'rta ta'lim maktabining boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Muharrir: Q. Abdiyeva
Dizayner va sahifalovchi: N. Rahmonqulov
Dizayner: J. Xamzaev

ISBN 978-9910-661-89-1

Qo'llanmadan foydalanish yo'riqnomasi

Assalomu alaykum, hurmatli ilmsevar ustozlar va ota-onalar!

Qo'lingizdagi ushbu metodik qo'llanma 2-sinf maktab dasturi doirasida mavzulashtirilgan bo'lib, o'quvchilarga matematikaning mohiyatini chuqurroq anglashda yordam berish uchun ishlab chiqilgan.

Yozuv kitobidan foydalanish jarayonida qo'shimcha daftar tutishga hojat bo'lmaydi. Darslar izchil ketma-ketlikda kelgan bo'lib, misollardagi bo'sh qoldirilgan o'rinlarni ko'rsatilgan namunadagi kabi to'ldirib borish orqali o'quvchi maktab dasturini oson va samarali o'zlashtirishi maqsad qilingan.

Har bir dars "Tushuntirish" qismi bilan boshlanadi. So'ngra "Sinf ishi" va "Uy ishi" sahifalaridagi misollarga o'tiladi.

Siz, hurmatli ustozlardan, "Tushuntirish" qismini o'qib eshittirishingiz, tushuntirishingiz va "Sinf ishi" sahifasidagi misollarni birgalikda ishlashingiz so'raladi. "Uy ishi" sahifalaridagi misollar esa bolajonlarga mustaqil bajarish uchun topshiriladi. O'quvchilarning yosh xususiyatlari hisobga olinib, "Uy ishi" mashqlari "Sinf ishi"dagi misollar uslubiga o'xshash tarzda tuzilgan. Bu metod ularga qiyinchilik tug'dirmasdan, o'rganilgan bilimni yanada mustahkamlashga yordam berishi kitob yozilishi jarayonida amalda qo'llanilganda o'z tasdig'ini topgan.

Mustaqil bajarilgan mashqlarning to'g'ri yechilganligini muntazam tekshirib borilishi kitob samaradorligini yanada oshiradi.

Kitob maktabdagi to'garak mashg'ulotlarida, repetitorlik kurslarida, shuningdek, uy sharoitida ota-onalar ko'magida foydalanish uchun mo'ljallangan. Bunda ustozning aralashuvini imkon qadar kamaytirishga harakat qilingan. Qo'llanmadan maktab mavzulariga moslab foydalanish ham mumkin, ammo uni bir boshidan izchil o'rganilsa maqsadga muvofiqroq bo'ladi.

Mazkur qo'llanma 2-sinf o'quv dasturiga asoslangan bo'lsa-da, 3-sinf o'quvchilari uchun ham bilimlarni mustahkamlash vositasi sifatida tavsiya etiladi.

"Ustoz-Ko'makchi" metodik markazi ushbu qo'llanma yuzasidan barcha ustozlar bilan tajriba almashishni taklif etadi. Qo'llanma samaradorligini oshirish bo'yicha o'z taklif va mulohazalaringiz bo'lsa *@ustozkomakchi_admin* telegram manziliga jo'natishingiz mumkin.

Bu qo'llanma muallif mulkidir. Uni ruxsatsiz tijorat maqsadida nusxalash taqiqlangan. Sotib olish imkoni cheklanganda o'quvchi o'z ehtiyoji uchun nusxalashi mumkin.

"Ustoz-Ko'makchi" metodik markazi ta'lim rivoji yo'lida:
– o'qituvchiga,
– o'quvchiga,
– ota-onaga ko'makchidir!

+998 91 009 50 44
@ustozkomakchi_admin

1-Dars Raqamlar va sonlar

- Raqamlar 10 ta: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.
- Biz raqamlardan foydalanib, sonlarni hosil qilamiz: 12, 25, 74, 38, 85...
- Sanashda ishlatiladigan sonlarga natural son deyiladi.
- Oxirgi raqami 0, 2, 4, 6, 8 bilan tugagan sonlar juft sonlardir.
- Oxirgi raqami 1, 3, 5, 7, 9 bilan tugagan sonlar toq sonlardir.

100 gacha bo'lgan sonlar jadvali

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

1 Berilgan sonlar ichidan raqamlarni aylana ichiga oling.

0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.

2 Raqam bo'lmagan sonlarni aylanaga oling.

0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.

3 Ushbu raqamlardan foydalanib, ikki xonali sonlar tuzing. Sonlar tarkibida raqamlar takrorlanmagan holda.

12	13				

4 Ushbu raqamlardan foydalanib, ikki xonali sonlar tuzing. Sonlar tarkibida raqamlar takrorlanishi mumkin.

55	58				

5 Bo'sh katakchalarga kerakli sonlarni o'sish tartibida yozib chiqing.

0	1	2	3							10		
32	33	34								42		

12 0 raqami ishtirok etgan barcha 2 xonali sonlarni yozing.

10 → 20 → ☐ → ☐ → ☐ → ☐ → ☐ → ☐ → ☐

13 Ikkinchi raqami birinchi raqamidan 1 taga ortiq bo'lgan ikki xonali sonlarni yozing.

12	23	3_	4_				

14 Sonning raqamlari yig'indisi bo'yicha berilgan vazifalarni bajaring.

32 sonining raqamlar yig'indisini toping 3+2=5

27 sonining raqamlar yig'indisini toping _+_=_

73 sonining raqamlar yig'indisini toping _+_=__

46 sonining raqamlar yig'indisini toping _+_=__

28 sonining raqamlar yig'indisini toping _+_=__

15 Quyida berilgan mashinalarning davlat belgisida mavjud bo'lgan barcha raqamlar yig'indisini toping.

30 Z 464 JA UZ	3	+	0	+	4	+	6	+	4	=	1	7
11 S 521 FA UZ		+		+		+		+		=		
12 D 309 LA UZ												
13 V 101 FF UZ												
15 H 288 OO UZ												

2-Dars TOQ va JUFT sonlar

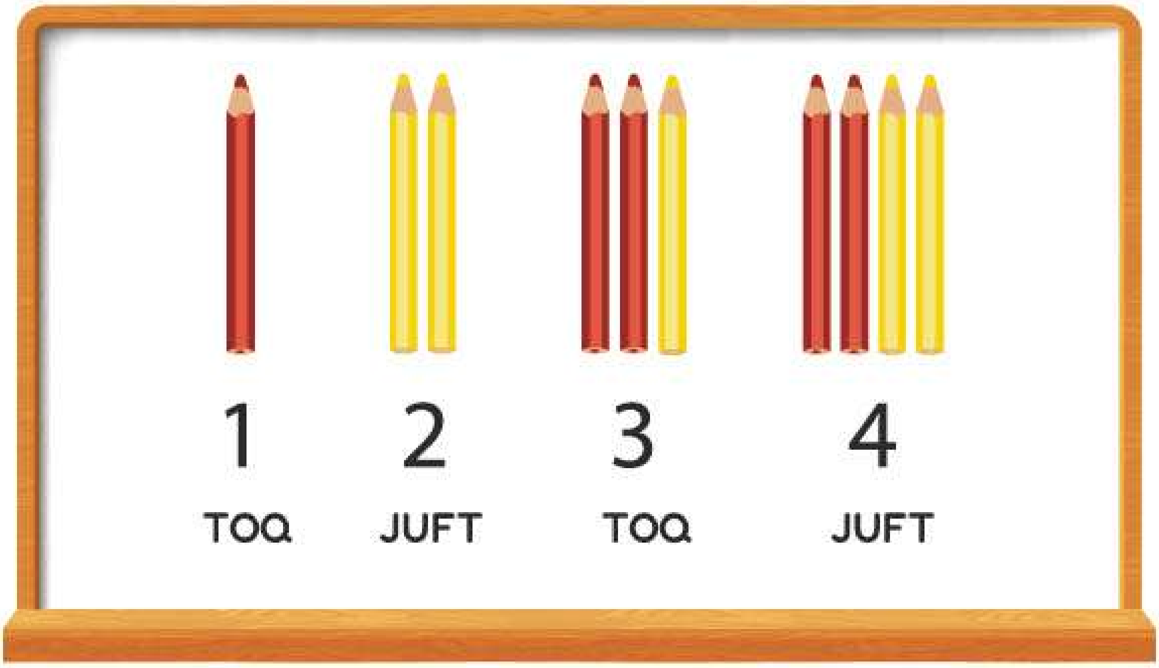

Oxirgi raqami 0, 2, 4, 6, 8 bilan tugagan sonlar juft sonlardir.
Oxirgi raqami 1, 3, 5, 7, 9 bilan tugagan sonlar toq sonlardir.

Toq sonlarga misollar: 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23 ...

Juft sonlarga misollar: 0, 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22…

1 Quyidagi raqamlarni toq va juftga ajrating.

0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

Toq raqamlar:		3			
Juft raqamlar:		2			

2 Quyidagi sonlarning juft yoki toqligini aniqlang.

a) 13- Toq b) 28- ______ c) 79- ______ d) 84- ______

e) 33- ______ f) 9- ______ g) 22- ______ h) 99- ______

3 10 va 26 sonlari orasidagi toq sonlarni yozing.

11 → 13 → ◯ → ◯ → ◯ → ◯ → ◯ → ◯

4 55 va 69 sonlari orasidagi juft sonlarni yozing.

56	58					

5 Toq son yozilgan katakchalarni yashil rangga bo'yab chiqing.

12	35	79	54	31	68	44	33	51	24

6 Abdulloh haftaning toq kunlarida ingliz tili darslariga, juft kunlari matematika darslariga qatnashadi. Uning matematika darslariga boradigan hafta kunlarining tagiga chizing.

1. *Dushanba*
2. *Seshanba*
3. *Chorshanba*
4. *Payshanba*
5. *Juma*
6. *Shanba*
7. *Yakshanba*

7 Sonlar nuridagi juft sonlarni aylanaga oling.

8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22

8 Sonlar nuridagi bo'sh kataklarga mos sonlarni yozing. Sonlar nechtadan o'sib boryapti? Nurda juft son bormi?

1 3 5 ☐ 9 ☐ 13 15 ☐ ☐ 21 ☐ ☐ ☐ ☐

9 Quyida berilgan vazifalarni bajaramiz.

12 dan oldinroq keladigan juft sonni yozing 10

23 dan keyinroq keladigan toq sonni yozing ☐

34 dan oldin keladigan toq son va keyinroq keladigan juft sonni yozing ☐ ☐

Eng kichik ikki xonali sonni yozing ☐

Eng kichik toq ikki xonali sonni yozing ☐

10* Amallarni namunadagi kabi bajaring. Har bir son yoniga uning toq yoki juft ekanini yozing. So'ng, toq va juft sonlarni qo'shganda yoki ayirganga qanday son hosil bo'lishi haqidagi qonuniyatni bilib oling.

3 toq + 7 toq = [10] juft	Demak	toq + toq = juft
2 ____ + 6 ____ = [ ] ____	Demak	____ + ____ = ____
8 ____ + 5 ____ = [ ] ____	Demak	____ + ____ = ____
12 ____ - 5 ____ = [ ] ____	Demak	____ - ____ = ____
14 ____ - 4 ____ = [ ] ____	Demak	____ - ____ = ____
15 ____ - 4 ____ = [ ] ____	Demak	____ - ____ = ____
18 ____ - 5 ____ = [ ] ____	Demak	____ - ____ = ____

11 Qaysi koptok o'ng tomondan to'rtinchi o'rinda?

A) B) C) D)

5-Dars Qo'shiluvchilarning o'rnini almashtirish xossasi

$$12+5=5+12$$
$$3+7+5=7+3+5$$
$$(3+7)+5=7+(3+5)$$

Qo'shiluvchilarning o'rni almashganda yig'indi o'zgarmaydi.

1 Hisoblang. Tepadagi va pastdagi misollarda qanday bog'liqlikni sezdingiz? Nega natijalar bir xil chiqmoqda?

14 + 3 =	6 + 12 =	4 + 16 =	11 + 8 =	7 + 8 + 5 =
3 + 14 =	12 + 6 =	16 + 4 =	8 + 11 =	5 + 8 + 7 =

2 Pastki qatorga tepadagi qo'shiluvchilarning o'rnini almashtirib yozing va yig'indini toping.

18 + 7 =	8 + 18 =	25 + 5 =	17 + 9 =	13 + 16 =
7 + 18 =	+ =	+ =	+ =	+ =

3 Har bir ustundagi yonma-yon joylashgan katakchalardagi sonlarning yig'indisi ustun tepasida berilgan songa teng. Yig'indisi 17, 18, 19 va 20 ga teng bo'lgan ikkita sondan birini toping va bo'sh katakchaga yozing.

17	
15	2
2	
	13
	4
12	
5	
	11
	6
9	
8	
	10
7	

18	
15	3
10	
	13
11	
	12
	4
3	
5	
	6
8	
	9
14	

19	
15	4
	4
	14
5	
12	
	7
	11
8	
9	
	10
	8
11	

20	
15	
	5
	14
6	
13	
	7
	12
8	
9	
	11
	10
10	

4 Yig'indisi o'zaro teng bo'lgan ifodalarni topib tutashtiring.

7+4	16+(28+30)
16+9	36+62+6
22+8	37+27
30+40	9+16
27+37	100+200+300
6+36+62	4+7
(16+28)+30	8+22
100+(200+300)	40+30

5 Misollarni chapdan o'ngga tartib bilan hisoblang.

8+2+5= 10 + 5 = 15	14-4+5= ______
12+8+7= ______	17-7+6= ______
13+7+2= ______	19-4+5= ______
18+2+9= ______	19-5+6= ______
14+6+7= ______	6+14-10= ______
9+11+4= ______	15-10+5= ______

6 Quyidagi misollardagi qo'shiluvchilarning o'rnini o'zingizga qulay holatga almashtiring va yeching.

3+10+7= (3+7)+10 = 10+10 = 20

1+9+10= (1+9)+10 = 10+10 = 20

7+10+3= ______

11+3+9= ______

13+4+7= ______

14+8+6= ______

15+9+5= ______

12+7+8= ______

13+8+7+2= (13+7)+(8+2)=

8+9+11+2= ______

7 Tenglik to'g'ri bo'lishi uchun kerakli sonlarni yozing.

9+ 9 =18	23- ☐ =13	18+ ☐ =27	☐ -9=14
13+5- ☐ =10	9+8- ☐ =10	27- ☐ -10=10	☐ +10-10=18

8 Chiziqlar ustiga mos keluvchi sonlarni yozing.

6+_4_+5=15   ___+7+8=18   5+___+9=19   ___+9+6=16

4+5+___=15   8+3+___=18   9+5+___=19   6+1+___=16

9 Tenglik to'g'ri bo'lishi uchun kerakli amal va sonlarni yozing.

7 (+) [8] =15   16 ◯ ☐ =12   23 ◯ ☐ =20   23 ◯ ☐ =19

10 Ibrohim aqlli bola. U har kuni yaxshilik qilishga harakat qiladi va 1 ta yaxshilik qilsa kundaligiga 1 ta stiker yopishtirib qo'yadi. Quyida kundaligidagi stikerlar ko'rsatilgan:

Dushanba	🙂 🙂
Seshanba	🙂
Chorshanba	
Payshanba	🙂 🙂
Juma	🙂 🙂 🙂 🙂
Shanba	🙂
Yakshanba	🙂 🙂 🙂

Ibrohim bir kunda 2 tadan kam yaxshilik qilsa, ertalab uzoq masofaga yuguradi. U bir hafta mobaynida necha kun yugurgan?

A) 2   B) 3   C) 4   D) 5

15-Dars Sonlarni ustun shaklida xonadan o'tib ayirish

Biz siz bilan sonlarni ustun shaklida ayirishni qisman o'rgangan edik. Biz o'rgangan misollar asosan 33-12 kabi bo'lib, bu misollarda birlar xonasini ayirishda qiyinchilikka duch kelmas edik. (3-2=1). O'nlar xonasini ham osongina ayirib (3-1=2) o'nliklar xonasiga qo'ysak ayirma (21) kelib chiqar edi: 33-12=21
Shunday misollar ham bo'ladiki, ularda kamayuvchining birliklar xonasidagi raqami ayriluvchining birliklar xonasidagi raqamidan kichik bo'ladi. Masalan: 33 -15=? Biz bunda birliklarni ayirishda muammoga duch keldik. (3-5=?). Chunki 3 < 5.
Xo'sh, bu muammoni qanday hal qilamiz? Buning yo'li oson:

33-15=?

	-1	+10
−	3	3
	1	5
	1	8

Ikki xonali sonlarni xonadan o'tib ayirganda:

1) Birliklarni birliklar ostiga, o'nliklarni o'nliklar ostiga yozamiz.
2) Kamayuvchi birliklar ayriluvchi birliklardan kichik bo'lganligi sababli, o'nliklar xonasidan bitta o'nlik ayirib olib, birliklar xonasini 10 taga oshiramiz.
3) 10 taga oshgan kamayuvchi birlikdan ostidagi birlikni ayirib, birliklar ustuniga yozamiz: 13-5=8.
4) 1 taga kamaygan kamayuvchi o'nlikdan ostidagi o'nlikni ayirib, o'nliklar ustuniga yozamiz: 2-1=1.

Natija: 33 - 15 = 18

Quyidagidek qalamchalar ko'rinishida ifodalanganda yanada tushunarliroq bo'ladi:

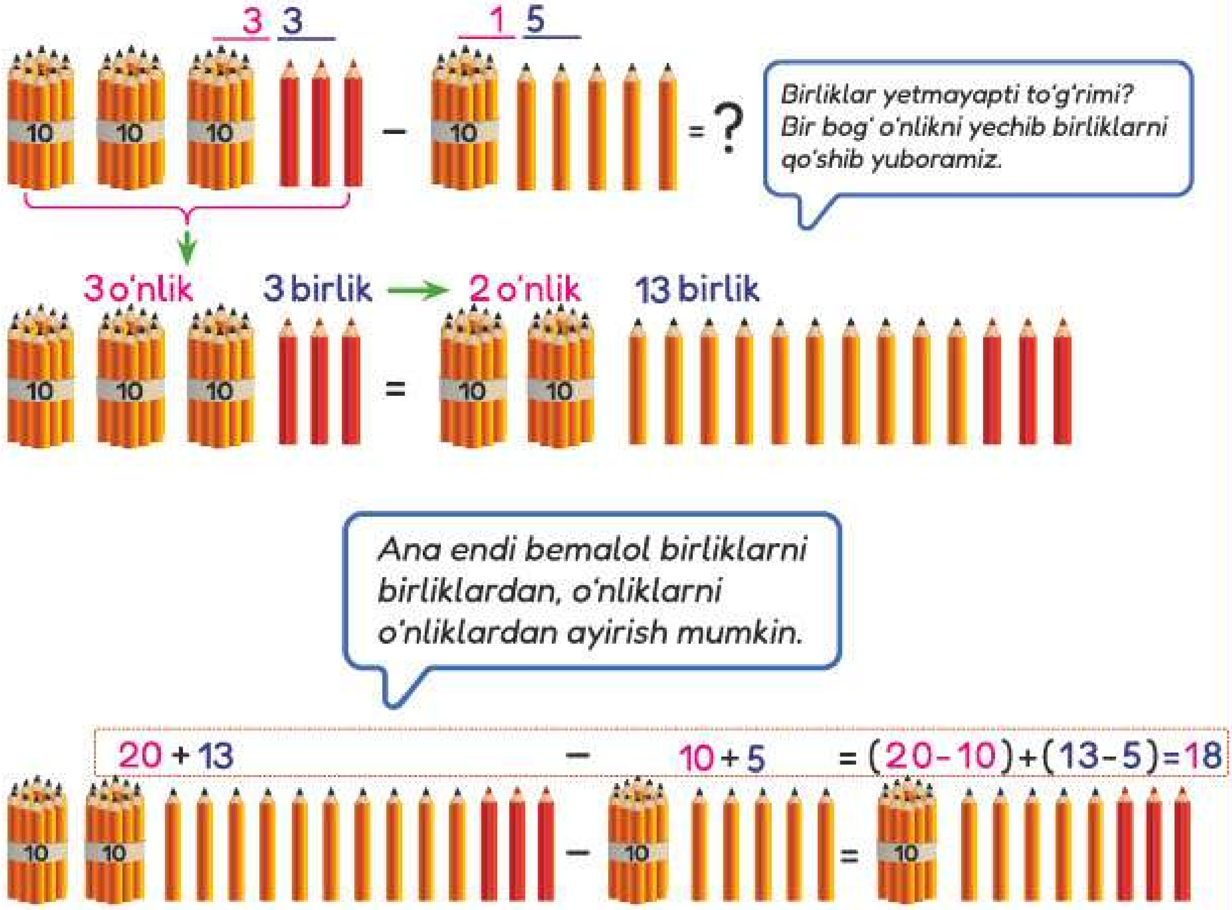

Demak: 33−15=18

Hisoblashni bosqichma-bosqich tushuntiramiz.

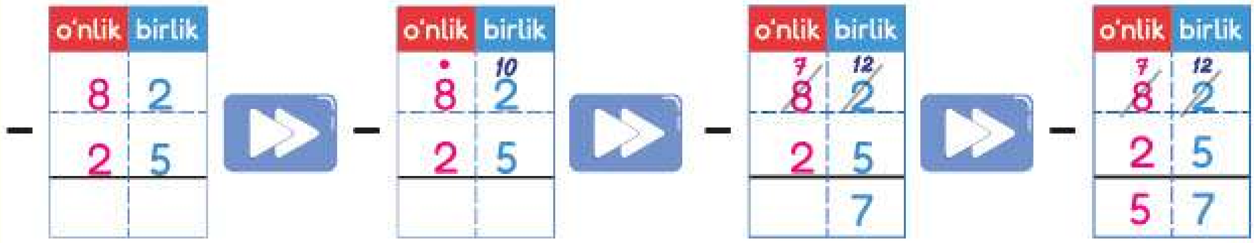

1 Quyida berilgan misollarni namunadagidek - ayriluvchiga teng kubikchalarning ustiga chizish (1), o'nliklar va birliklarga ajratgan holda (2), ustun shaklida (3) - 3 xil usulda yeching. Uchala usuldagi bog'liqlikni toping. Birliklardan birliklarni ayirishda ular yetmay qolsa nima qilar ekanmiz?

1 68-29=?

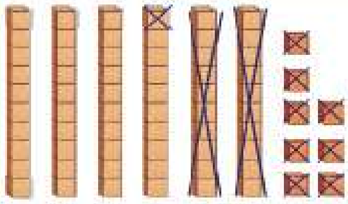

o'nlik	birlik
6	8
2	9
3	9

6 o'nlik 8 birlik -2 o'nlik 9 birlik =?

5 o'nlik 18 birlik - 2 o'nlik 9 birlik= 3 o'nl. 9 birl.

2 45-27=?

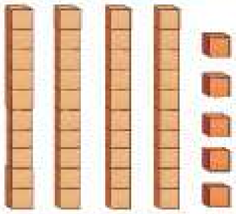

o'nlik	birlik
4	5
2	7

4 o'nlik 5 birlik -2 o'nlik 7 birlik =?

3 o'nlik __ birlik - 2 o'nlik 7 birlik= __ o'nl. __ birl.

3 33-17=?

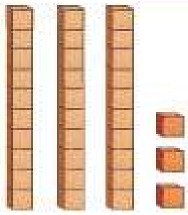

o'nlik	birlik
3	3
1	7

3 o'nlik 3 birlik -1 o'nlik 7 birlik =?

__ o'nlik __ birlik - __ o'nlik __ birlik= __ o'nl. __ birl.

4 46-28=?

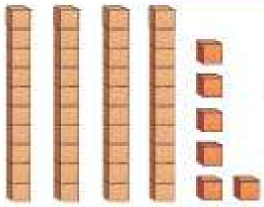

o'nlik	birlik

4 o'nlik 6 birlik -2 o'nlik 8 birlik =?

__ o'nlik __ birlik - __ o'nlik __ birlik= __ o'nl. __ birl.

5 35-16=?

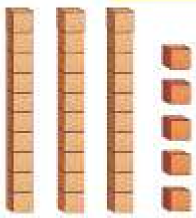

o'nlik	birlik

3 o'nlik 5 birlik -1 o'nlik 6 birlik =?

__ o'nlik __ birlik - __ o'nlik __ birlik= __ o'nl. __ birl.

6 50-15=?

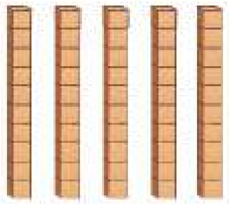

o'nlik	birlik

5 o'nlik -1 o'nlik 5 birlik =?

__ o'nlik __ birlik - __ o'nlik __ birlik= __ o'nl. __ birl.

2 Hisoblaymiz. O'nlikdan bitta olganda esdan chiqib ketmasligi uchun namunadagidek nuqtacha (·) belgisidan foydalanamiz. Harflarni o'z o'rniga qo'yib, hosil bo'lgan so'zni o'qiymiz.

	o'nlik	birlik	
	4̇	1	
−	2	5	
	1	6	T

	o'nlik	birlik	
	7	8	
−	2	5	
			S

	o'nlik	birlik	
	3	6	
−	1	8	
			A

	o'nlik	birlik	
	3	8	
−	1	6	
			K

	o'nlik	birlik	
	6	7	
−	4	7	
			I

	o'nlik	birlik	
	6	7	
−	4	8	
			M

	o'nlik	birlik	
	2	4	
−	1	3	
			K

	o'nlik	birlik	
	2	4	
−	1	4	
			Z

	o'nlik	birlik	
	2	4	
−	1	5	
			Ch

	o'nlik	birlik	
	2	4	
−	2	3	
			U

	o'nlik	birlik	
	8	8	
−	8	0	
			O

	o'nlik	birlik	
	8	8	
−		9	
			O'

1	53	16	8	10
		t		

22	79	19	18	11	9	20

3 Yusuf 2 kunda 76 betlik kitobni o'qib tugatdi. U birinchi kuni 28 bet kitob o'qigan bo'lsa, ikkinchi kuni necha bet o'qigan.

−		

Mundarija

1-dars. Raqamlar va sonlar 3

2-dars. Toq va juft sonlar 11

3-dars. Taqqoslash 18

4-dars. 20 ichida qo'shish va ayirish 29

5-dars. Qo'shiluvchilarning o'rnini almashtirish xossasi 35

6-dars. Sonlarga 9, 10, 11 sonlarini qo'shish va ayirish 43

7-dars. Ifodalarda amallarning bajarilish tartibi 48

8-dars. O'nliklar va birliklar, xona birliklari 56

9-dars. O'nliklar va birliklar, xona birliklari 66

10-dars. 2 xonali sonlarni qo'shish va ayirish 71

11-dars. Ikki xonali sonlarni ustun shaklida qo'shish va ayirish 78

12-dars. Qo'shish va ayirishga doir masalalar 88

13-dars. Sonlarni ustun shaklida xonadan o'tib qo'shish 94

14-dars. Sonlarni xonadan o'tib ayirish 104

15-dars. Sonlarni ustun shaklida xonadan o'tib ayirish 110